

The exact reproduction locality of *Nehalennia speciosa* near Nijmegen

At this moment I am working on a synthesis on the occurrence of *Nehalennia speciosa* in Europe. In this gathering I have found in literature one locality of *Nehalennia* from The Netherlands, which is included neither in the preliminary atlas (Wasscher et al, 1995) nor in Geijskes & van Tol (1983). This locality - Koningsveen (also named Königsveen) which is near Frasselt, 10 km southeast of Nijmegen - was published for the first time by Lennarz & Niessen (1910), also mentioned by Höppner (1912) and le Roi (1911, 1917). This Sphagnum-bog area is situated at the Dutch-German border, but this locality is clearly in The Netherlands. Le Roi (1917) wrote: "Ärts fing sie auch in Königsveen auf holländischem Boden" and also in 1911 publication this locality is included into the Netherlands. Also Reinhard Jödicke wrote me that this locality was exactly in The Netherlands and that it was typical psychology of mapping to include rare records in border regions also to Germany.

Literature

- Geijskes, D.C. & J. van Tol, 1983. De libellen van Nederland (Odonata). KNNV-uitgeverij, Utrecht.
- Höppner H., 1912. Das Koningsveen, ein Naturdenkmal. Der Niederrhein 1 (1911/12): 30, 45-46, 124-126.
- Lennarz G. & J. Niessen, 1910. Niederrheinische Naturdenkmaeler. [in:] Bruecker F., E. Cremer, G. Lennarz, J. Niessen, H. Reckers & W. Ruebenkamp, Der deutsche Niederrhein vom Erftgebiet bis zur Landesgrenze. Krefeld.
- Le Roi O., 1911. Die Odonaten von Ostpreussen. Schr. phys.-ökon. Ges. Königsberg, 52: 13-30.
- Le Roi O., 1917. Die Odonatenfauna der Rheinprovinz. Verh. naturhist. Ver. Rheinl. Westf., 72: 119-178.
- Wasscher, M., R. Ketelaar, M. van der Weide, A. Stroo, V. Kalkman, N. Dingemanse, H. Ingberg & I. Tieleman 1995. Verspreidingsgegevens van de Nederlandse libellen. Samengesteld door NJN, JNM, NLO & EIS. Bijlage Nieuwsbrief EIS-NL, 23 (1995). 1-80.

Rafal Bernard
Dept. of General Zoology
Adam Mickiewicz University
Fredry 10
61-701 Poznan, Polen
rbernard@hum.amu.edu.pl

Naschrift dwergjuffer

De locatie Koningsveen is met deze aanwijzing eigenlijk wel zeker de vindplaats van de dieren die in 1912 door de Meijere zijn verzameld. De dieren zijn geëtiketteerd met de plaatsaanduidingen Plasmolen en Mook, dorpen die relatief dicht bij het Koningsveen liggen. De locatie die in het artikel van Mac Gillavry (1912) wordt genoemd spreekt ook van "de excursie tijdens de zomervergadering bood gelegenheid in de vennen bij Mook naar Odonaten uit te zien." De vijf mannetje en drie vrouwtjes van de dwergjuffer *Nehalennia speciosa* werden dus inderdaad bij vennen en zeker niet in de moerassen langs de Maas verzameld. Ook de oude

vegetatiebeschrijvingen van het Koningsveen van het begin twintigste eeuw zijn zo overtuigend 'dwergjuffer-biotoop' dat het bijna niet anders kan dan dat deze dieren van het Koningsveen afkomstig zijn (Höppner, 1926). Het betreft een uitgebreid kwelmoeras met vennen en hoogveen in alle stadia: van nat naar droog en van voedselrijk tot voedselarm.

Het Koningsveen bestaat echter niet meer. Al sinds lange tijd is het Koningsveen ontgonnen en in landbouwgebruik (Rob Geraeds, pers. med.). Wie nu een blik op de topografische kaart werpt ziet een teleurstellend kaal landbouwgebied. Alleen de letters die "Koningsveen" vormen herinneren nog aan die goede oude tijd.

In de omgeving liggen in het aangrenzende gebied "De Diepen" van Natuurmonumenten diverse recent herstelde kleine kwelmoerasjes. Een probleem voor de stabiliteit van het waterpeil vormt de zandafgraving de Mokerplas die voor een sterke ontwatering zorgt.

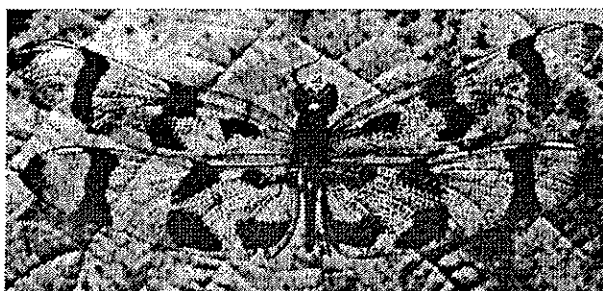
Marcel Wasscher en Robert Ketelaar

Literatuur

- Höppner, H., 1926. Hydrobiologische Untersuchungen an niederrheinischen Gewässern III. Die Phanerogamenflora der Seen und Teiche des unteren Niederrheins. Archiv fuer Hydrobiologie 17: 117-158.
- MacGillavry, D., 1912. Odonaten gevangen tijdens de zomereexcursie van de Entomologische Vereeniging bij Mook, Juni 1912. Ent. Ber., Amsterdam: 67(3): 269-270.

Berichten over exoten in Nederland

Onlangs kreeg ik een brief van Jan Scheffers uit Naaldwijk met twee foto's van een erg exotisch uitzijende libel gevonden in de nazomer van 1998 in een plantenkas in Honselaarsdijk. Via de internationale listbot.com e-mail cirkel werd de naam ervan achterhaald: When-Chi Yeh uit Taiwan determineerde hem als de Noord-Amerikaanse *Celithemis eponia*. Jan Scheffers bevestigde dat in de kas in Honselaarsdijk op het moment dat de soort werd gevonden, droge kamerplanten uit Florida waren geïmporteerd. Florida ligt midden in het verspreidingsgebied van de *Celithemis eponia* die van Canada tot Mexico voorkomt.

De Noord-Amerikaanse *Celithemis eponia*, gevonden in plantenkas in Honselaarsdijk in 1996

foto: Jan Scheffers

Dit is de eerste keer dat deze soort in Europa is gevonden en een van de weinige keren dat er een aannemelijke route van het dier kan worden achterhaald: Doordat het droge kamerplanten import betref moet de soort wel als volwassen dier (en niet als larf) naar hier zijn vervoerd.

Kromme Rade

Via via kreeg ik te horen dat iemand een op zijn monitorroute op de Kromme Rade ten zuidwesten van Hilversum afgelopen jaar een verdacht uitzijnde libel zou hebben waargenomen. Het vermoeden bestond dat het misschien een Purperlibel *Trithemis annulata* zou kunnen zijn. De soort kon wel goed worden maar hard bewijsmateriaal ontbreekt echter geheel. Als dat waar zou zijn, zou het bijzondere zijn dat er in die regio ook in augustus 1994 een mogelijke waarneming zou zijn gedaan. Hieronder enkele reacties over de mogelijkheid dat deze waarneming eventueel deze zou betreffen.

Ergens heb ik gelezen dat de Bruine korenbout *Libellula fulva* wel eens felle paarse kleuren kan hebben. Ook qua biotoop zou dat natuurlijk goed kunnen. Deze literatuurgegevens kan ik echter zo gauw niet terug vinden
Frank Bos

I never heard from a purple *Libellula fulva* female, but as aged females not infrequently develop a pruinescence this might produce something like a purple colour. On the other hand - *Trithemis annulata* extends northward and has reached Southern France; why should it not reach your region, which is influenced by the Atlantic climate? On the other hand - *Trithemis* is much smaller than *fulva*, and the dark dorsal band of *fulva* might hardly be covered by a thin pruinescence. So I think the appearance of *Trithemis* is not at all improbable. Do not exist photographs?
Gerhard Jurzitza

De eerste keer dat ik een jonge *Libellula fulva* zag, vliegend in de volle zon tegen een donkere achtergrond, was mijn eerste indruk: paars! Ik heb het later nooit meer zo gezien. Een paar mogelijkheden: mannetje met beginnende berijping (oranje plus blauw geeft paars). Het kan ook dat de vleugel het blauw van de lucht weerkaatste (wederom oranje plus blauw, door de beweging van het dier tot paars versmeerd). Of misschien was het simpel de kleur van de vleugel bij jonge dieren, zoals ik ook van jonge *flaveolum* op video heb staan: knalpaarse weerschijn. Mijn eerste indruk leidde tot de impuls '*Trithemis*', maar nadere beschouwing leidde tot een gewone *fulva*...
Weia Reinboud

Kortom: nog geen duidelijk eenduidige mening of zo'n waarneming theoretisch zou kunnen of niet. Te meer omdat de waarneming in 1994 in augustus was en daarmee vrijwel onmogelijk een *Libellula fulva*. Over de uiteindelijke uitsluitsels zal ook voor exoten de CWNO (Commissie Waarnemingen Nederlandse Odonata) een beslissing nemen. En dit zal niet gebeuren nadat de beschrijving zal zijn opgevraagd en nauwkeurig zal zijn bekeken.

Hieronder nog een bijdrage over uitheemse libellen in Nederland.

Marcel Wasscher

In- en uitheemse libellensoorten in het natuurgebied Beekvliet bij Lochem

Beekvliet is een natuurgebied van 400 ha. dat voor ongeveer de helft in het bezit is van Staatsbosbeheer. In 1999 en 2000 ben ik veel in het gebied geweest en heb daar libellen waargenomen, gefotografeerd, op video vastgelegd en gevangen. Ten eerste hierbij de soortenlijst van libellensoorten die ik in het gebied heb waargenomen (tabel 1). Aardige soorten zijn onder meer de Venwitsnuitlibel *Leucorrhinia dubia* (die ik in twee jaar heb waargenomen) en de Plasrombout *Gomphus pulchellus*. De laatste soort zit er aardig wat in juni. Ik heb er daarvan eens aantal dood gevonden aan de rand van het natuurreservaat. Vermoedelijk omgekomen door een brandnetel bestrijdingsmiddel langs sloten bespoten.

Verder heb ik meerdere leuke gedragswaarnemingen kunnen doen. Een Grote keizerlibel *Anax imperator* die in een gevecht een poot werd afgebeten door een Smaragdlibel *Cordulia aenea*. Meerkoeten zag in de voorzomer 2000 ik bij sloten soms wel de talrijk aanwezige mannetjes van de boven het water vliegende Weidebeekjuffers *Calopteryx splendens* uit de lucht plukken. Het waterhoentje zie je dat nooit doen. Het opvallende gedrag wat ik van de Zwervende pantserjuffer *Lestes barbarus* zag was dat ik op meerdere avonden zag dat in de avond de dieren in de pijpestrootjestengels aan de rand van een heideveld rusten. Net voordat de zon daadwerkelijk onder ging, zag ik de dieren binnen een korte periode van 10 minuten de dennen invliegen. Ze gaan daar onder de takken hangen om te overnachten. Wellicht kunnen ze op die manier veilig in de bomen overnachten, maar lopen minder kans om gevangen te worden door vogels (zie ook pagina 2 van de Nieuwsbrief 3(4) van september 2000).

Niet inheemse soorten

Ten tweede het volgende. In 1999 heb ik meerdere niet-Nederlandse soorten in het gebied zien rondvliegen. Wetenschappelijk heeft de lijst hieronder geen enkele waarde, maar dit zou wel de eerste keer zijn dat er uitheemse in Nederland in de vrije natuur rondvliegend worden waargenomen. Overigens zijn er in het gebied ook van andere diergroepen exoten gezien: een grote schildpad met een grootte van 40 cm, een Noord-Amerikaanse brulkikker, maar ook tropische dagvlinders. Helaas heb ik geen van de libellen kunnen fotograferen of anderszits bewijsmateriaal hiervan vastgelegd. Maar hierbij toch een bijschrijving van enkele libellensoorten, met een vergelijking van Nederlandse soorten waar ze wel iets van weg hadden.

- Een ontzettend kleine juffertje (ik moest zelf aan de dwergjuffer *Nehalonia speciosa* denken) dat boven een stilstaande sloot zat, licht crème kleurig en geheel donker van boven. De soort zat er in de eerste week van juli 1999, een week later was de sloot de gemaaid en de soort weg.
- Een zeer grote rombout-achtige (Gomphidae) soort met een indigoblaauw egaal achterlijf, ogen ver uit elkaar kleur en ogen donkerder dan de rest. De soort vloog op maximaal twee meter hoogte